¶Utrum vti sit actus intellectus. Questio.iij.

C Qõ.iij. Arguit.j.

Argu.ij.

In oppositum.

D Rñsio qõnis.

Sensus q̃stionis.

E Vsus q̃d.

Vsus cui? potentie.

F Scba rõ.

G Tertia rõ

H Ad prim principale.

In oppositum.

Ad scõm.

K Ad argumẽtũ post oppositũ.

Ircascõm in gñali primo queritur cui? potẽtie sit vti. Et videt qõ intellect?: qz fm philosophũ.vj.ethicor.ordinare aliqua in finẽ:ꝛ intẽtio finis ptinet ad prudẽtiã q̃ est habit? intellect?:sed vti est aliqd ordinare vel referre in finẽ:vt ptz per Augu.j.de doctrina christiana:ergo vti est act? intellect?. ¶Itẽ eiusdẽ potẽtie act? est vti ꝛ vsus sicut frui ꝛ fruitio:sed vsus põt dici act? cuiuslibet rei:sicut dicim? qõ vsus cultelli est scidere:ꝛ vsus equi est eq̃tare:ꝛ sic de aliis: ergo vti est act? cuiuslibet rei. ¶In cõtrariũ est qõ dicit Aug.r.de trinitate:qõ vti est assumere aliqd in facultatẽ volũtatis. Et arguit rationes sic.cui? potẽtie est obiectũ eiusdẽ est act? q̃ cadit sub illud obiectũ. Cui? ergo potẽtie obiectũ est vtile eiusdẽ act? est vti:sed vtile est obiectũ volũtatis:ergo vti est eiusdẽ volũtatis act?. ¶Rẽspõsio.primo pintelligẽda sunt duo. Et postea soluet q̃stio. ¶Primũ q̃ pintelligẽdũ est qõ cũ q̃riũ cui? potẽtie sit vti:intelligit cui? potẽtie sit tanquã immediate eliciẽtis:ꝛ nõ tanquã solũ ipẽrãtis. Cum eñ voluntas moueat oẽs potẽtias ad act? suos:act? oĩm potẽtiarũ sunt ipẽrati a volũtate,ppter qõ si querẽdo de actu quocũq; qui subest lib.arbitrio cui? potẽtie sit itelligerek de potẽtia ipẽrãte facilis esset ꝛ eadẽ rñsio ad oẽs gõnes tales:dicẽdo qõ oẽs act? sunt volũtatis:hec aũt nõ est intẽtio q̃rẽtiũ:sed est q̃rere de potẽtia eliciẽte actũ immediate:q̃ est diuersa fm diuersitatẽ actuũ. ¶Secõ pintelligẽdũ est qd vocat vti: vẽ aũt vti iportare applicationẽ rei ad aliquã opationẽ. Sicut eñ vsus noãt operationẽ ad quã res applicat,(verbigꝛa). Scindere est vsus cultelli:ꝛ pcutere vsus baculi. Sic vti est applicare rem suo vsui:ꝛ est simile. Sic eñ videt se habere vti ad vsum:sicut mouere ad motum: mouere aũt est causare motũ:ergo vti est causare vsum. Et in hoc tñ est differẽtia:q; mouẽs dicit omne qõ causat motũ effectiue:siue moueat naturaliter siue libere. Sed vtẽs nõ est,ppꝛie nisi qõ causat vsum libere:dicẽte Augu.lib.lxxxiij.q.qõ vti nõ põt nisi qõ rõnis est parti ceps:tale aũt causat vsum ĩclinãdo ꝛ applicãdo rẽ suo vsui. ¶His autem suppositis dicẽdũ qõ vti est ,ppꝛie act? volũtatis eliciẽtis:nec est alteri? potẽtie nisi fm quid:ꝛ per ãttributionẽ ad volũtatẽ:qõ ptz triplicter:primo sic:illi? potẽtie act? est vti cui? est libere applicare res alias suo vsui:hoc ptz ex pcedẽtibus. Sed volũtas est hmõi: ergo ꝛc. minor declarat:applicam? eñ ad operationẽ ꝛ principia ĩterioꝛa agẽdi(scilicet) ipsas potẽtias aĩc ꝛ mẽbra corporis vt intellectũ ad intelligendũ:oculũ ad vidẽdũ:ꝛ etiã res exteriores nõ applicam? ad operationẽ nisi per principia intrinseca que sunt potẽtie aĩc vel organa corporis:ipse aũt potẽtie vel mẽbra corporis seipsis nõ applicant? libere ad operationẽ:sed casu aut necessitate quãtũ ex ipsis est:quicq̃d aũt est ibi libere applicationis:totũ est ex volũtate que habet dõium super oẽs potẽtias:ideo vti ,ppꝛie est soli? voluntatis. ¶Secõ sic:ad eandẽ potẽtiã pertinet act? ꝛ act? modificat?: sicut ad eandẽ potẽtiã ptinet cõcupiscere moderate ꝛ cõcupiscere ĩmoderate:ergo ad eandẽ potẽtiã ptinet vti:ꝛ bene vti vel abuti:sed bene vti vel abuti directe ꝛ ,ppꝛie pertinet ad volũtatẽ:ergo ꝛ vti. Maior ptz:sed minor ,pbatur: qꝛ recte agere ꝛ peccare directe pertinẽt ad volũtatẽ fm Augu.libro retractationũ:qui dicit q̃ volũtas est qua peccaꝛ:ꝛ recte viuit:sed bñ vti ꝛ abuti sunt idẽ qõ recte agere ꝛ peccare: q̃ tã vti q̃ abuti directe ꝛ ,ppꝛie pertinẽt ad volũtatẽ. ¶Tertio sic:eiusdẽ potẽtie act? sunt frui ꝛ vti:sed frui,est act? volũtatis ergo ꝛ vti. Minor ptz ex pcedẽti qõne: sed maior ,pbatur quia vel frui includit vti sicut inferi? suũ superius iuxta illud aug.r.de trinitate.q̃ frui est vti cũ gaudio nõ adhuc speꝛ: sed rei:vel vti se habet ad frui sicut volũtas eadẽ que sunt ad finem se habet ad volũtatẽ finis:iuxta illud qõ iterũ dicit Augu.r.de trinitate.vtimur eis que ad illud referimus que fruẽdũ est:quicquid autem horum detur semper frui ꝛ vti pertinẽt ad eandẽ potẽtiã vt de se ptz: quare ꝛc. ¶Ad primũ argumẽtũ dicẽdũ qõ ordinare vnũ ad aliud p modũ dirigẽtis ptinet ad rõnẽ sed tẽdere in illud qõ est per rationẽ ad aliud ordinatũ ꝛ inclinare potẽtias alias ad illud exequẽdũ pertinet ad volũtatẽ:ꝛ hoc est vti:nõ aũt primũ. ¶Ad scõm dicendum qõ licet frui ꝛ fruitio sint eiusdẽ potẽtie:non tñ vti ꝛ vsus semper qꝛ frui est delectari ꝛ fruitio delectatio:delectari aũt nõ est aliud quã habere in se delectationẽ. Et ideo nõ est possibile qõ alteri? potẽtie sit frui q̃ eius cuius subiectũ est fruitio:vti aũt ꝛ vsus se habent aliter: qꝛ vti est libere ꝛ cũ predẽtio applicare rem ad aliquẽ vsum vel operationem: ꝛ nõ est habere in se illũ vsum:vel illã opationẽ:sed eã causare in aliis potẽtijs modo quo dictũ est:nisi forte vsus acciperek stricte pro actu predominante sicut dicimus qõ dñs vtitur seruo:ꝛ nõ ecõuerso.¶hoc eñ modo vti ꝛ vsus essent soli? volũtatis:que(sicut regina in regno anime)dñiũ hz sup ceteras potẽtias:ꝛ act? earũ. ¶Ratio aũt in oppositũ ls sit ad partẽ vera tñ deficit in hoc qõ assumit:q̃ vtile sit obiectũ volũtatis solũ:hoc eñ nõ est verũ q̃ omne qõ est obiectũ volũtatis solũ:hoc eñ nõ est verũ q̃ omne qõ est obiectũ volũtatis ꝛ cuiuscũq; appetit? sequẽtis cognitionẽ ptius apꝛehẽdit a potẽtia cognitiua sub eadẽ rõne sub qua postmodũ offert appetitui:vnde ipsum bonũ vtile ptius apꝛehẽdit intellectus practicus quã in ipm feratur voluntas:ꝛopter qõ ex tali obiecto ordine quodam fertur duplex potentia nõ potest argui qõ actus cadens super ipsum sit magis vnius potentia q̃ alterius.

¶Utrum omnibus citra deum sit vtendum. Questio quarta.

L Qõ.iiij. Arguit.j. Argu.ij. In oppositum.

Vltimo queriẽ cui? sit vti tanq̃ obiecti vtrũ scz oĩbus citra deum sit vtendũ. Et videtur qõ non:qꝛ vti est assumere aliqud in facultatẽ voluntatis:omne autem tale subiacet nostre operationi:sed non omnia subiacent nostre operationi:ergo non omnibus est vtendũ. ¶Itẽ vsus est ab habitu charitatis:sed charitas nõ se extẽdit ad omnia creata:sed tñ ad quatuꝛ (fm Augustinũ) ergo nõ oĩb? vtendũ est. ¶Contra.j.coꝛ.r.dicit oĩa in gloriã dei facite. Et beatus Augustinus dicit.r.de doctri.christia.qõ illis vtendũ est quib? tendentes ad beatitudinẽ adiuuamur:sed oẽs creature iuuãt nos ad cognoscendũ deum in quo sistit nostra beatitudo:ergo oĩbus creaturis est vtendũ. ¶Rẽspõsio. Circa q̃stionẽ istã primo sciẽdũ est q̃ vti dupliciter sumitur a beato Augustino a quo hec materia videt dertuata:quandoq; eñ vti sumit large:ꝛout dicit tñ applicationem cuiuscũq; potẽtie per suã operationẽ ad quodcũq; obiectum:ꝛ sic vti cõmune ad vti ꝛopꝛie dictũ:ꝛ ad frui. Nam in fruitione saltem vie,fit libera applicatio volũtatis per vsum suũ:vel operationẽ ad suũ obiectũ:ꝛ sic loquit Aug.r.de trinitate:dicẽs frui est vti cũ gaudio nõ iã speꝛ:sed rei. Et subiungit:ideoq; oĩs qui fruitur vtitur:ꝛ in hoc sensu nõ ,pcedit q̃stio. Alio modo sumit vti ,ppꝛie ꝛ stricte ꝛout distinguit cõtra frui:ꝛ sic vti est applicare rẽ vsui:vel operationi ,ppter aliquid aliud vlteri? obtinẽdũ:ꝛ sic loquit Augu.j.de doctrina christia. dicẽs sic frui est amoꝛe inhererе alicui rei ,ppter seipsam:vti vero est id qõ in vsum venit referre ad obtinẽdũ illud quo fruendũ est. Et idẽ dicit.r.de trinitate. Et acceptio hec videtur magis ꝛopꝛia. Nam vtilia dicuntur que sunt magis expedientia ad finem consequendũ. Sic ergo accipiendo vti dicenda sunt duo:primum est q̃ vti no est vltimi finis:tanquã obiecti. Secũdum est q̃ vti potest esse omnium aliorũ que sunt citra vltimum finem. ¶Primum patet breuiter ex rõne ipsi? vti statim posita:qꝛ,illud non est vltimum qõ ordinatur ad aliud obtinendum:sed omne illud quo vtimur vt obiecto ordinatur ꝛ refertur ad aliquid obtinẽdum:ergo obiectum ipsius non est vltimus finis. ¶Secũdum patet scz qõ omnibus que sunt citra finem vltimum sit vtendũ:ad qõ probandum sciendum est q̃ cum vti?sit assumere aliqd in facultatem voluntatis referentis illud ad vltimum finem:nihil autem est in facultate volũtatis nisi actus nostri:ꝛ illi tantum qui sunt li.ar. Alia autem non nisi vt cadunt sub actibus nostris:ꝛopter hoc dico q̃ omnibus est vtendum:primo vel secũdo modo. ¶Primo quidem modo vtimur actibus nostris:vel potius potentijs actuum. Secundo autem modo vtimur obiectis potentiarum:ꝛ actuum. ¶hoc autem patet sic:omnibus illis est vtendum que cadere possunt sub facultate voluntatis referentis ea ad aliquid vlterius obtinendũ ꝛc. Maior patet ex ꝛopꝛia ratione ipsius vti. Sed minor ,pbaꝛ:qꝛ omne qõ est citra finẽ vltimũ est cognoscibile a nobis fm vires apꝛehẽsiuas: vel ,pscquibile vel fugibile fm vires appetitiuas:vel operabile fm vires executiuas:sed sub volũtatis facultate cadũt oẽs vires aĩc apꝛehensiue:appetitiue:ꝛ motiue:ꝛ executiue:vt applicentur suis actib? ꝛ obiectis ꝛ vt referant ad aliud obtinendum:si sint talia que sint citra finẽ vltimũ:ergo oĩa que sunt citra finẽ vltimũ cadere pñt sub facultate voluntatis referenti ea ad aliquid vlteri? obtinendũ. ¶Et ita oĩbus que sunt citra finẽ vltimũ est vtendum:nisi qõ volũtas per se ꝛ ĩmediate vtiꝛ potentijs:quas ad actus applicat. Alijs aũt quatenus cadunt sub actibus potentiarum. ¶Ad maiorẽ aũt declarationem horum que dicta sunt notãdũ: qõ oĩa que sunt citra finẽ vltimũ sunt bona vel mala:ꝛ rursus malorũ quedã mala pene: quedã mala culpe. ¶De bonis siue sint bona nature tñ:vt res create:siue sint bona morũ:vt actus virtuosi:qõ oĩa sint referibilia in finẽ vltimũ:ptz qꝛ sicut diuina potentia noãt principiũ actuũ:sic bonitas finẽ:ſ oẽ bonũ creatũ est a diuina potẽtia sicut a ꝓcipio effectiuo:ergo omne bonũ creatũ ordinaꝛ ad bonitatẽ diuinã tanquã ad finẽ:ꝛ sic ad eam referibilis est. ¶De malis vero pene idem ptz:qꝛ illo vtendũ est quo tendẽtes ad beatitudinẽ adiuuamur:sed mala pene iuuant nos ad tẽdendum in beatitudinẽ dicente Gregoꝛio:qõ mala que nos hic pmũt ad dñm nos ire cõpellũt. Et philosophus.ij. Ethi.dicit qõ pene sunt medicine,Sanãt eñ mentẽ a morbo peccati:ꝛ per consequens disponunt hominem ad virtutẽ per quã ordinamur in deum:ꝛ ,ppter hoc infliguntur a deo qui est summus medicus. Unde in psalmo dicitur multiplicate sunt infirmitates eorum postea acceleraueruũt:ergo malis pene est vtendũ. ¶De malis autem culpe alia ratio est:deo,dicitur enim a deo:ꝛopter qõ non videntur referri in deum:sed q̃ scriptum est Rom.viij. Diligentibus deum omnia cooperantur in bonũ:ꝛ glossa hoc verbum extendit ad mala:dicens vt si aliqui deuiant:ꝛ exorbitant hoc ipsum faciat eis proficere in bonum:qꝛ redeunt humiliores ꝛ doctioꝛes. Ideo aliter dicendum est:scilicet qõ illud quo vtimur dicitur multipliciter:quo vt potentia vtente ꝛ hec est voluntas:vt patet ex pcedenti q̃stiõe:quo vt habitu ꝛ hec est charitas qua omne qõ diligitur in deum refertur:refertur quo vt actu formali ꝛ hoc est ipm vti. ¶Et neutro istorum modorum vtuntur peccato qꝛ peccatum nõ est potentia nec habitus. Est autem actus:sed deordinatꝛ a fine:ꝛopter quod non est vsus ꝛopꝛie loquendo:sed abusus. ¶Et hoc modo ꝛocedit instantia. ¶Alio modo vtimur aliquo vt obiecto tantum:ꝛ sic querimus nunc:ꝛ hoc modo possumus vti peccato:nõ quidem peccando:quia peccatum non solum esset obiectum sed actus:sed referẽdo peccatum ab alio vel a nobis commissum ad vtilitatem nostram: non quidem per causam:sed per occasionem:ꝛ hoc sufficit ad vsum. Nam ꝛ deus hoc modo vtitur malo:vt dicit Augustinus in Enchiri.quod cum deus sit summe bonus nullo modo sineret mala fieri nisi seiret ex malis bona elicere. ¶Sic ergo homo potest malo culpe vti objectiue inquantum ex peccato a se,vel ab alio commisso cognita ꝛopꝛia fragilitate efficitur cautior ꝛ humilior. ¶Circa autem ea que dicta sunt restat vnum dubium. ¶Dictum est enim quod omnibus illis est vtendum que possunt cadere sub facultate voluntatis referentis ea ad vlteriorem finem:sed deus (vt cognitus cognitione vie) cadit sub facultate voluntatis imperantis hos actus ꝛ ordinantis ad consecutionem vlterioꝛis finis (scilicet beatitudinis) ergo vt videtur deo vtendum est saltem vt cadit sub actu cognitionis ꝛ dilectionis vie:quod est contra predicta:dictum est enim quod vltimo fine non est vtendum. ¶Et licet dicendum quod cognitio dei in via et dilectio eius possint ordinari ad obtinendum aliud

M Rñsio ad questionẽ

N Non vtimur vltimo fine.

O Primũ ar ticulus.

P Secũdus

Q Mala pene ad deũ nos ire cõpellunt.

R Iustis mali ꝛlpe cooperãt in bonum.

S

T Nõ iustus bñ vtitur peccato.